

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИЙМАЛЬНА КОМІСІЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Голова приймальної комісії

Анатолій МАЗАРАКІ
«» 2025 р.

44470524

ПРОГРАМА

**фахового іспиту замість ЄФВВ для вступу на навчання
для здобуття освітнього ступеня магістра
на основі НРК6 та НРК7**

галузь знань	С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»
спеціальність	С2 «Політологія»
факультет	Міжнародної торгівлі та права
освітня програма	«Консалтинг у сфері зовнішньої та внутрішньої політики»

Київ 2025

ВСТУП

Програма фахового іспиту за спеціальністю С2 «Політологія» для здобуття освітнього ступеня бакалавра підготовлена на основі освітньо-кваліфікаційної характеристики, освітньо-професійної програми, є науково-методичним документом, який забезпечує комплексний підхід до оцінки рівня теоретичної та практичної підготовки вступників до професійної діяльності.

Мета фахового іспиту – визначити обсяг та рівень теоретичних знань, практичних навичок та вмінь з профільних дисциплін у галузі політології.

Фаховий іспит проводиться у формі письмового тестування, що дозволяє перевірити теоретичні знання вступників, їх уміння логічно мислити та вирішувати проблемні ситуації з політології.

Програма містить такі розділи:

1. Історія українського суспільства.
2. Теорія політики.
3. Зарубіжна політологія XX-XXI століття.
4. Теорія міжнародних відносин.

До програми додається список рекомендованих джерел.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Розділ 1. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Історія України – невід’ємна складова всесвітнього історичного процесу. Предмет, мета і основні завдання курсу історії України. Періодизація історії України. Історична схема М. Грушевського. Чинники формування Давньоруської держави IX – XIV ст. Генеза феодалізму на Русі. Галицько-Волинське князівство як спадкоємець Київської Русі. Українські землі у XIV – першій половині XVII ст.

Включення руських земель до складу Великого князівства Литовського та Королівства Польського. Соціально-економічний розвиток українських земель у XIV – першій половині XVII ст. Козацька доба в історії українського народу. Причини зародження козацтва. Причини, характер та рушійні сили визвольної війни під проводом Б. Хмельницького. Руйнація автономних структур Гетьманщини і Запорізької Січі. Українські землі під владою Російської та Австро-Угорської імперій. Три поділи Польщі та українські землі. Російсько-турецькі війни у XVIII – IX ст. Суспільно-політичний рух XIX ст. Перші українські політичні партії. Обґрунтування ідеї політичної самостійності України. «Українське питання» у роки Першої світової війни. Українська революція 1917-1921 рр. Державотворча діяльність Української Центральної Ради. Соціально-економічні перетворення за правління Директорії. Акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р. Встановлення влади Рад в Україні в 1919 р. Україна в період становлення тоталітарного режиму. Особливості впровадження та здійснення в Україні «воєнного комунізму». Економіка України в умовах НЕПу. Українізація: причини, суть, методи впровадження. Утвердження тоталітарного режиму в Україні. Модернізаційні процеси в Україні в 1920-1930-х рр. Голодомор 1932-1933 рр. Великий терор 1937-1938

рр. Західноукраїнські землі між Першою та Другою світовими війнами. Україна у Другій світовій війні та першому повоєнному десятиріччі. Початок німецько-радянської війни. Рух опору. Міжнародне становище України. Труднощі відбудови народного господарства. Грошова реформа 1947 р. Вхід до складу УРСР. Україна в 1960-1980-х рр. Соціально-економічні процеси у 1960-х рр. Політичне, економічне, соціальне становище України у роки П. Шелеста та В. Щербицького. Активізація громадсько-політичних сил в Україні. Політика «перебудови» в УРСР. Становлення та розвиток незалежної України. Причини розпаду СРСР. Державотворчі процеси. Економічна політика незалежної України. Політична криза 2013-2014 рр. Україна в сучасному геополітичному просторі.

Розділ 2. ТЕОРІЯ ПОЛІТИКИ

Сутність і основні визначення політики. Походження політики. Функції політики. Суб'єкти і об'єкти політики. Специфічні властивості політики. Види політики. Соціальна природа політики. Становлення та розвиток політології як науки та навчальної дисципліни. Об'єкт та предмет політології. Структура політичної науки: історія політичних вчень, теорія політики та практична політологія. Понятійно-категоріальний апарат політології. Основні завдання та функції політології. Принципи політології. Методологія політологічного пізнання.

Влада як суспільне явище. Поняття влади, її сутність та концепції. Джерела влади. Поняття політичної влади. Функції політичної влади. Ресурси політичної влади. Легітимність політичної влади. Легальність і легітимність. Ознаки легітимності. Типи легітимності.

Сутність системного аналізу політики. Поняття політичної системи суспільства. Концепції політичної системи. Основні структурні елементи політичної системи. Функції політичних систем. Типологія політичних систем. Особливості політичної системи України.

Сутність і ознаки держави. Теорії походження держави. Функції держави. Поняття суверенітету. Поділ державної влади. Вищі органи влади. Форми державного правління. Форми державного устрою. Політичні режими.

Взаємозв'язок держави та громадянського суспільства. Сутність і ознаки правової держави. Становлення правової держави в Україні.

Сутність політичних партій та їх місце в політичній системі суспільства. Виникнення та розвиток політичних партій. Ознаки політичних партій. Функції політичних партій як головного виразника соціальних інтересів. Типологія політичних партій. Поняття «партійна система».

Поняття «еліта» та «політична еліта». Генеза еліт і формування елітарних уявлень. Класичні теорії еліт. Типологія еліт. Основні напрями сучасної теорії еліт. Сутність і функції політичної еліти. Механізми рекрутування політичної еліти. Шляхи становлення політичної еліти в сучасній Україні.

Витоки лідерства. Сутність політичного лідерства. Типологія політичного лідерства. Функції політичного лідерства. Роль і функції політичного лідера в сучасному світі. Критерії оцінки лідерів. Політичне лідерство в Україні.

Поняття та основні характеристики політичної культури. Ознаки політичної культури. Структура політичної культури. Функції політичної культури. Визначення політичної свідомості як елементу політичної культури. Буденна та теоретична свідомість. Типи політичної свідомості. Національна свідомість.

Роль ідеології в політичному житті суспільства. Сутність політичної ідеології. Функції політичної ідеології. Основні політичні ідеології сучасності.

Розділ 3. ЗАРУБІЖНА ПОЛІТОЛОГІЯ XX-XXI СТОЛІТТЯ

Інтерпретація політики в концепціях XX-XXI століття. Етапи розвитку зарубіжної політології. Інституціоналізація політичної науки в XX ст. Міжнародний колоквиум з питань політичної науки. Створення міжнародної асоціації політичних наук.

Характерні риси американської політології. Специфіка розвитку британської політичної науки. Соціологічний напрямок в італійській школі політології. Розвиток політико-соціологічних та політико-філософських теорій у Німеччині. Становлення інституційного та структуралістського підходів до політичних досліджень у Франції.

Біхевіоризм та постбіхевіоризм у розвитку політичної науки. Основні засади та характеристики біхевіоризму. Поведінка як об'єкт політичних досліджень. Основні напрямки біхевіоризму: школа політичної психології, школа політичної соціології, політекономічна школа. Постбіхевіоризм. Основні положення постбіхевіоризму.

Структурний функціоналізм у політології. Елементарна соціальна дія та система соціальних дій.

Технократизм як напрям політичної думки. Поняття технології, технократії та технократизму. Передумови виникнення технократизму. Етапи розвитку технократизму. Технодемократія.

Тоталітаризм як специфічна проблема політичної думки XX-XXI ст. Поняття та характерні ознаки тоталітаризму. Концептуальні засади осмислення тоталітаризму. Концепт авторитарної особистості. Феномен масового суспільства. Характерні риси масового суспільства. Теорії масового суспільства.

Громадянське суспільство як необхідна умова демократії. «Криза ідентичності» в XXI ст. Формування політичної нації і громадянське суспільство. Індустріальне і постіндустріальне громадянське суспільство: емпіричні трансформації і теоретичний концепт.

Концептуальні засади інформаційного суспільства. Характерні риси інформаційного суспільства. Концепції мережевого суспільства. Ключові характеристики мережевих суспільств. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на політичну культуру населення. Електронна демократія.

Розділ 4. ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Сутність міжнародних відносин. Структура і закони розвитку світової системи. Політичний та ідеологічний плюралізм у дослідженні міжнародних

відносин. Система міждержавних зв'язків. Співвідношення суверенітету і наддержавності міжнародних структур. Суб'єкти і об'єкти міжнародного права. Прийнятна класифікація держав, союзів держав. Міжнародні організації: поняття універсалізму і регіоналізму. Альянси. Баланс сил.

Головні центри наукових досліджень і тематичні видання. Нормативно-ціннісні основи класичних підходів та напрямів теорії міжнародних відносин. Парадигми у науці про міжнародні відносини.

Вестфальська система міжнародних відносин: характеристика і основні складові. Причини формування Вестфальської системи міжнародних відносин. Характеристика суті і складових системи.

Теорія міжнародних відносин після Другої світової війни. Утвердження реалістської парадигми як *mainstream* у теорії міжнародних відносин. Вплив реалізму на розвиток міжнародних відносин у другій половині ХХ ст. Формування і розвиток біполярної системи міжнародних відносин.

Парадигма сучасної міжнародно-політичної науки. Витоки та еволюція європейської і американської науки про міжнародні відносини. Поняття Англійської школи та її особливості. Теоретико-методологічні підходи Англійської школи. Теорія міжнародного суспільства. Позитивістські підходи і друга дискусія у науці про міжнародні відносини. Основні принципи модернізму/сцієнтизму. Початок двоблокового протистояння й розвиток системних теорій. Особливості розвитку неолібералізму. Режимна теорія і третя дискусія в науці про міжнародні відносини. Актуалізація структуралістських підходів у науці про міжнародні відносини у другій половині 1960-х – на початку 1970-х років. Теорія неоімперіалізму. Структурний імперіалізм. Системні теорії неоструктуралізму.

Сучасні тенденції розвитку науки про міжнародні відносини. Особливості четвертої дискусії в теорії міжнародних відносин. Актуалізація (нео)класичних підходів до розгляду міжнародної реальності й паралельний розвиток постпозитивістських течій та напрямів. Постреалізм, постструктуралізм, неоідеалізм. Неокласична та нова геополітика. Постмодернізм, критицизм, міжнародна політична економія, соціалконструктивізм, фемінізм. Глобалізація та теорія глобального управління. Неокласична та критична геополітика. Постмодерністські підходи в теорії міжнародних відносин. Соціалконструктивізм. Поліморфність сучасних ліберальних досліджень міжнародної реальності. Комунікативна парадигма та неограмшизм. Міжнародна політична економія в науці міжнародних відносин. Феміністські підходи у міжнародних відносинах. Сутність безпеки. Наукові школи про безпеку і загрози людству. Пакс-американа і інтеграція по-європейськи.

Місце і роль України в сучасній системі міжнародних відносин. Україна як об'єкт - суб'єкт міжнародного права. Поняття і характеристика стратегічного партнерства. Від багатовекторності до вибору стратегічних партнерів. Європейський вибір України: бажане і реальне.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

ОСНОВНИЙ

1. Гелей С.Д., Рутар С.М. Політологія: навч. посібник/С.Д. Гелей, С.М. Рутар. - К.: Центр навчальної літератури, 2019. - 348 с.
2. Горбач О. Н. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Олександр Горбач, Руслан Демчишак; Нац. ун-т «Львів. політехніка». - 3-тє вид., допов. та перероб. - Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2016. - 259 с.
3. Демиденко, Н. М. Політологія: навч. посіб. / Н. М. Демиденко, МВС України, Сумс. філ. Харків. нац. ун-ту внутр. справ., Каф. гуманітар. дисц. - Суми, 2022. - 318 с.
4. Мальський М., Мацяк М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2017. – 461 с.
5. Піча В.М. Політологія: підручник для студ. вищ. навч. закл. освіти / В.М. Піча, Н.М. Хома; за ред. В.М. Пічі. – 5-тє вид., випр. і допов. – Львів: Магнолія, 2025. – 304 с.
6. Політологія: Підручник / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. – 3-тє видання, перероб., доп. – Київ: ВЦ «Академія», 2015. – 567 с.
7. Політологія. Хрестоматія. / Автори – упорядники: проф. Кремень В.Г., проф. Кулагін Ю.І., доц. Латигіна Н.А., проф. Полуріз В.І. та ін. – К.: «Альтерпрес», 2004. – 827 с.
8. Цимбалістий В.Ф. Теорія міжнародних відносин. Навчальний посібник / В.Ф. Цимбалістий / – Львів : Новий Світ, 2010. – 360 с.
9. Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної думки): Підручник/ П.П. Шляхтун. - К.: Центр навчальної літератури, 2019. - 472 с.
10. Яковенко Н. Вступ до історії / Н. Яковенко. К.: Критика, 2007. 368 с.

ДОДАТКОВИЙ

11. Арендт Х. Джерела тоталітаризму / Х. Арендт ; пер. з англ. – К. : Дух і літера, 2005 – 584 с.
12. Бжезінський З. Велика шахівниця. – Львів, Івано-Франківськ : «Лілея-НВ», 2015. – 236 с.
13. Вебер М. Три чисті типи легітимного панування // Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. – К.: Основи, 1998. – С. 157-172.
14. Внучко С. Миколаївна Політична глобалістика / С. Внучко. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2017. – 384 с.
15. Політична система України: конституційна модель та політичні практики : монографія / кол. авт.: Зеленько Г. І. (кер., наук. ред.) та ін. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 536 с.
16. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
17. Кін Дж. Громадянське суспільство: старі образи, нове бачення / Джон Кін; пер. з англ.. О. Гриценко. – К. : К. І. С., 2000. – 191 с.

18. Міжнародні відносини: історія, теорія, економіка. Навчальний посібник / За ред. М.З.Мальського і Ю.М.Мороза. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2017. – 463 с.
19. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика і безпека України. – К., 2015. – 404 с.
20. Шергін С. О. Міжнародна система, безпека і глобальний розвиток: Конспект лекцій. — К., 2016.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

21. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
22. <http://ipiend.gov.ua/publication-category/politychnyj-menedzhment/> – журнал «Політичний менеджмент»
23. <http://www.ucipr.kiev.ua> – Український незалежний центр політичних досліджень
24. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-12/dopov_gromad-suspilstvo_druk_04_12_2019.pdf – аналітична доповідь «Громадянське суспільство України».
25. <http://www.ipiend.gov.ua> – Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса НАН України
26. <http://politics.ellib.org.ua/> – Онлайн бібліотека з політології і політичних наук.

КРИТЕРІЇ

оцінювання фахового іспиту замість ЄФВВ для здобуття освітнього ступеня магістра на основі НРК6 та НРК7

1. Загальні положення

Мета фахового іспиту – оцінити відповідність знань, умінь та навичок згідно з вимогами програми фахового іспиту.

2. Структура екзаменаційного білета

Екзаменаційний білет фахового іспиту складається з 50-ти закритих тестових завдань.

3. Критерії оцінювання

- Рівень знань оцінюється за 200-бальною шкалою.
- Серед відповідей на тестове завдання слід обрати одну правильну.
- Правильна відповідь на тестове завдання оцінюється у 4 бали, а неправильна – у 0 балів.
- Особи, які отримали менше ніж 100 балів, до наступних випробувань не допускаються та участі у конкурсі не беруть.